

Baudžiamoji byla Nr. 2K-66-976/2019
Teismo proceso Nr. 1-01-1-32698-2016-0
Procesinio sprendimo kategorijos:
1.2.14.1.2.3; 1.2.29.1.1; 1.1.6.2; 1.1.11.10;
1.1.8.6.3; 1.1.8.6.6; 1.1.8.6.2
(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. kovo 7 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Dalios Bajerčiūtės (kolegijos pirmininkė), Tomo Šeškausko ir Rimos Ažubalytės (pranešėja), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal **nuteistojo O. B.** kasacinį skundą dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. liepos 20 d. nuosprendžio ir Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 30 d. nutarties.

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. liepos 20 d. nuosprendžiu O. B. nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 178 straipsnio 2 dalį devynių mėnesių laisvės atėmimu; pagal BK 289 straipsnio 1 dalį – trijų mėnesių laisvės atėmimu; pagal BK 146 straipsnio 1 dalį – keturių mėnesių laisvės atėmimu; pagal BK 300 straipsnio 1 dalį – keturių mėnesių laisvės atėmimu; pagal BK 182 straipsnio 1 dalį – penkių mėnesių laisvės atėmimu. Vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 4 dalimis, 5 dalies 1 punktu, 6 dalimi, paskirtos bausmės subendrintos apėmimo ir dalinio bausmių sudėjimo būdu ir O. B. galutinė subendrinta bausmė nustatyta laisvės atėmimas vieneriems metams. Vadovaujantis BK 64 straipsnio 1, 3 dalimis, ši bausmė dalinio bausmių sudėjimo būdu subendrinta su bausme, paskirta ir neatlikta Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 21 d. nuosprendžiu, ir O. B. galutinė subendrinta bausmė paskirta laisvės atėmimas dvejiems metams.

Iš nuteistojo O. B. ir A. L. iš dalies tenkinus nukentėjusiojo A. M. Š. civilinį ieškinį solidariai priteista 590 Eur turtinės ir 1000 Eur neturtinės žalos nukentėjusiajam atlyginimo.

Šiuo nuosprendžiu nuteistas ir A. L., tačiau dėl jo nuteisimo kasacine tvarka nesiskundžiama.

Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 30 d. nutartimi nuteistojo O. B. apeliacinis skundas atmestas.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Bylos esmė

1. O. B. nuteistas už tai, kad jis ir A. L. pagrobė automobilį, t. y. jie, turėdami tikslą pagrobti svetimą turtą, iš anksto susitarę ir veikdami kartu, laikotarpiu nuo 2016 m. liepos 6 d. 23.06 val.

- iki 2016 m. liepos 7 d. 01.41 val. trumpais pranešimais suderinę su nukentėjusiuoju A. M. Š. susitikimo vietą ir laiką, 2016 m. liepos 7 d. 01.41 val. atvyko į automobilių aikštelę Vilniuje, (*duomenys neskeltini*), joje, nukentėjusiajam prisistatę policijos pareigūnais bei A. L. parodymus nukentėjusiajam savo valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą Nr. (*duomenys neskeltini*), neva policijos pareigūno pažymėjimą, ir surakinus nukentėjusįjį antrankiais, užvaldė jo automobilį „BMW 318“ (*duomenys neskeltini*) su užvedimo spyneleje esančiu užvedimo rakteliu, po to ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu laiku, tačiau ne vėliau kaip 2016 m. liepos 12 d. 20.25 val., šį automobilį pervarė į automobilių aikštelę, esančią prie namo Vilniuje, (*duomenys neskeltini*), taip veikdami kartu atvirai pagrobė A. M. Š. 1000 Eur vertės automobilį ir jame esančius daiktus: 150 Eur vertės grotuvą „iPod“, 100 Eur vertės auksinį žiedą, 300 Eur vertės garso stiprintuvą su garso kolonėle „Alpine“, 30 Eur vertės navigaciją „Tom Tom“, 5 Eur vertės koralų apyrankę, 10 Eur vertės grotuvo laidą, 15 Eur vertės elektronines svarstyklės, 20 Eur vertės mobiliojo ryšio telefoną „Nokia“, 50 Eur bendros vertės drabužius (šortus, marškinius, džemperį), taip savo bendrais veiksmais padarė A. M. Š. 1680 Eur turtinės žalos, t. y. padarė nusikalstamą veiką, nurodytą BK 178 straipsnio 2 dalyje.
2. Taip pat O. B. nuteistas už tai, kad jis ir A. L. pasisavino valstybės tarnautojo vardą, t. y. jie, veikdami kartu, 2016 m. liepos 7 d. 01.41 val. automobilių aikštelėje, esančioje Vilniuje, (*duomenys neskeltini*), nukentėjusiajam A. M. Š. prisistatę policijos pareigūnais bei A. L. parodymus nukentėjusiajam savo valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, neva policijos pareigūno pažymėjimą, A. L. neteisėtai surakino antrankiais nukentėjusiojo rankas, po to O. B. su A. L. neteisėtai apieškojo nukentėjusiojo automobilį „BMW 318“ (*duomenys neskeltini*), neteisėtai pareikalavo atiduoti prie savęs turimus daiktus, neteisėtai atliko kratą nukentėjusiojo garaže, po to neteisėtai nurodė nukentėjusiajam atskleisti savo banko sąskaitos duomenis ir atvykę prie AB „Swedbank“ bankomato, esančio Vilniuje, (*duomenys neskeltini*), A. L. su nukentėjusiuoju nuėjęs prie bankomato patikrino banko sąskaitos likutį, po to tęsdami neteisėtus veiksmus, t. y. A. L. pagaminus netikrus dokumentus, 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderį“, „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderį“ ir „Baudos paskyrimą“, 2016 m. liepos 7 d., laikotarpiu nuo 17.00 val. iki 18.00 val., O. B. su A. L. atvykę prie nukentėjusiojo darbovietės, esančios Vilniuje, (*duomenys neskeltini*), šiuos netikrus dokumentus pateikė nukentėjusiajam ir pareikalavo sumokėti 580 Eur baudą, kurią A. M. Š., būdamas įsitikinęs, jog tai policijos pareigūnai, sumokėjo grynaisiais pinigais, taip bendrais veiksmais pasisavino valstybės tarnautojo – policijos pareigūno vardą, t. y. padarė nusikalstamą veiką, nurodytą BK 289 straipsnio 1 dalyje.
 3. Taip pat O. B. nuteistas už tai, kad jis ir A. L. neteisėtai atėmė žmogaus laisvę, t. y. veikdami kartu 2016 m. liepos 7 d. 01.41 val. automobilių aikštelėje Vilniuje, nukentėjusiajam A. M. Š. prisistatę policijos pareigūnais bei A. L. parodymus nukentėjusiajam savo Valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, neva policijos pareigūno pažymėjimą, A. L. neteisėtai antrankiais surakino nukentėjusiojo rankas, taip bendrais veiksmais neteisėtai atėmė A. M. Š. laisvę, t. y. padarė nusikalstamą veiką, nurodytą BK 146 straipsnio 1 dalyje.
 4. Taip pat O. B. nuteistas už tai, kad jis ir A. L. pagamino netikrus dokumentus ir šiuos žinomai netikrus dokumentus panaudojo, t. y. veikdami kartu, A. L. ikiteisminio tyrimo metu nenustatytoje vietoje ir laiku, tačiau ne vėliau kaip iki 2016 m. liepos 7 d. kompiuteriu pagaminus netikrus dokumentus, t. y. 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderį“ su Lietuvos Respublikos herbo atvaizdu, surašant šiame dokumente tekstą: „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus Konfiskuotų daiktų orderis 2016 07 06 Vilnius Šių 2016 metų liepos 7 d. 01:36 atliekant operatyvinius veiksmus, iš asmens Š. A. M. a. k. (*duomenys neskeltini*) buvo konfiskuoti šie daigtai: Lietuvos respublikos piliečio AT kortelė nr. (*duomenys neskeltini*). Nuolaidu kortelė Lukoil plius, Orlen eco. Vilniečio kortelė nr. (*duomenys neskeltini*). Swedbank banko kortelė nr. (*duomenys neskeltini*). Odos pakaitalo, rudos spalvos piniginė. Augalinės kilmės narkotinės medžiagos kanapių ar jos sudedamųjų dalių 2,43 g. Galimai

cheminėje medžiagoje mirkytas tabakas 6,53g. Mobiliojo ryšio telefonas Iphone 4 su tele2 sim kortele. Mobiliojo ryšio telefonas Nokia 311be sim kortelės. Vyr. tyrėjas L. Osipavičius“, 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderį“ su Lietuvos Respublikos herbo atvaizdu, surašant šiame dokumente tekstą: „Vilniaus kriminalinė policija Narkotiku kontrolės skyrius Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderis 2016 07 06 Vilnius Šių 2016 metų liepos 7 d. Š. A. M. a.k. (*duomenys neskelbtini*) grąžinami konfiskuoti daigtai: Lietuvos respublikos piliečio AT kortelė nr. (*duomenys neskelbtini*). Nuolaidu kortelė Lukoil plius, Orlen eco. Vilniečio kortelė nr. (*duomenys neskelbtini*). Swedbank banko kortelė nr. (*duomenys neskelbtini*). Vyr. tyrėjas L. Osipavičius“; 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Baudos paskyrimą“ su Lietuvos Respublikos herbo atvaizdu, surašant šiame dokumente tekstą: „Vilniaus kriminalinė policija Narkotiku kontrolės skyrius Baudos paskyrimas 2016 07 06 Vilnius Šių 2016 m. Liepos 7 d. 01:36 atlikus operatyvinius veiksmus, buvo sulaikytas Lietuvos respublikos pilietis Š. A. M. a. k. (*duomenys neskelbtini*) pas kurį buvo rasta narkotinės medžiagos kanapių ar jos sudedamųjų dalių (2,43 g.) pagal šias aplinkybes asmuo kaltinamas atlikęs nusikalstama veiką pagal BK 260.1 str Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu. Dėl lengvinančių aplinkybių nuspręsta skirti 580 eurų bauda. Vyr. tyrėjas L. Osipovičius“. Po to 2016 m. liepos 7 d. laikotarpiu nuo 17.00 val. iki 18.00 val., O. B. ir A. L. atvykus prie nukentėjusiojo A. M. Š. darbovietės, šiuos žinomai netikrus dokumentus O. B. pateikė nukentėjusiajam, taip bendrais veiksmais pagamino netikrus dokumentus – 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderį“, „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderį“ bei „Baudos paskyrimą“ ir šiuos žinomai netikrus dokumentus panaudojo, t. y. padarė nusikalstamą veiką, nustatytą BK 300 straipsnio 1 dalyje.

5. Taip pat O. B. nuteistas už tai, kad jis ir A. L. apgaule savo naudai įgijo svetimą turtą, t. y. O. B. ir A. L., iš anksto susitarę ir veikdami kartu, 2016 m. liepos 7 d. 01.41 val. automobilių aikštelėje Vilniuje, nukentėjusiajam A. M. Š. prisistatę policijos pareigūnais bei A. L. parodžius nukentėjusiajam savo valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, neva policijos pareigūno pažymėjimą, ir surakinus antrankiais nukentėjusiojo rankas, šį nuvedė į A. L. automobilį „BMW 318“ (*duomenys neskelbtini*), kuriame O. B. nurodė nukentėjusiajam atiduoti turimus daiktus, o A. M. Š., būdamas įsitikinęs, jog tai policijos pareigūnai, atidavė 100 Eur vertės mobiliojo ryšio telefoną „Iphone 4“ su SIM kortele „Tele 2“, 30 Eur vertės piniginę su pinigais – 50 euro centų, neturinčiu turtinės vertės vairuotojo pažymėjimu, neturinčiomis turtinės vertės asmens tapatybės kortele, AB „Swedbank“ banko mokėjimo kortele, „Vilniečio kortele“, nuolaidų kortelėmis „Lukoil“ ir „Orlen“, kliento kortele „Promo“, po to tęsdami nusikalstamą veiką, t. y. A. L. pagaminus netikrus dokumentus, 2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderį“, „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderį“ ir „Baudos paskyrimą“, 2016 m. liepos 7 d. laikotarpiu nuo 17.00 val. iki 18.00 val., O. B. ir A. L. atvykus prie nukentėjusiojo darbovietės, O. B. šiuos netikrus dokumentus pateikė nukentėjusiajam ir pareikalavo sumokėti 580 Eur baudą, kurią A. M. Š., būdamas įsitikinęs, jog tai policijos pareigūnai, sumokėjo grynaisiais pinigais – 580 Eur, taip veikdami kartu, apgaule, savo naudai įgijo A. M. Š. priklausančią turtą – 100 Eur vertės mobiliojo ryšio telefoną „Iphone 4“ su SIM kortele „Tele 2“, 30 Eur vertės piniginę: su pinigais – 50 euro centų, neturinčiu turtinės vertės vairuotojo pažymėjimu, neturinčiomis turtinės vertės asmens tapatybės kortele, AB „Swedbank“ banko mokėjimo kortele „Mastercard“, „Vilniečio kortele“, nuolaidų kortele „Lukoil“, „Orlen“, kliento kortele „Promo“, 580 Eur grynųjų pinigų, taip padarė nukentėjusiajam 710,50 Eur turtinės žalos, t. y. padarė nusikalstamą veiką, nustatytą BK 182 straipsnio 1 dalyje.

II. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentai

6. Kasaciniu skundu nuteistasis O. B. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 30 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. liepos 20 d. nuosprendžio dalį, kuria jis nuteistas pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, 300 straipsnio 1 dalį. Vadovaujantis BK 37 straipsniu, pagal BK 300 straipsnio 1 dalį jį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir bylą nutraukti. Pripažinti O. B. atsakomybę lengvinančias aplinkybes, nurodytas BK 59 straipsnio 1 dalies 2, 3 ir 6 punktuose. Vadovaujantis BK 92 straipsniu, bausmės vykdymą atidėti vieneriems metams, taikant BK 82 straipsnyje nustatytas auklėjamojo poveikio priemones, likusią nuosprendžio dalį palikti nepakeistą. Arba panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka. Kasatorius skunde nurodo:
7. Teismai išvadą apie tai, kad O. B. ir A. L. turėjo tyčią pagrobti A. M. Š. priklausančią automobilį, padarė formaliai, nepagrįstai ir nemotyvuotai atmetė O. B. paaiškinimus apie tyčios pavogti svetimą turtą nebuvimą. Kaltininkai neketino pasinaudoti nukentėjusiojo automobiliu, jį paėmė kaip daiktinį įrodymą, nusikaltimo padarymo priemonę ir jį laikė. Nukentėjusysis A. M. Š. pripažino, kad palaipsniui A. L. ir O. B. grąžino automobilyje buvusius daiktus, tačiau paties automobilio nespėta grąžinti. Apeliacinės instancijos teismo išvada apie tai, kad nuteistasis O. B. savaitę iki sulaikymo elgėsi su pagrobtu turtu – automobiliu – kaip su savo, laikė prie savo gyvenamojo namo, paėmė tam tikrus automobilio viduje esančius daiktus, juo naudojosi ir jį apgadino, prieštarauja pirmosios instancijos teismo nustatytoms aplinkybėms. Byloje nėra duomenų apie tai, kad O. B. naudojosi automobiliu ir jį apgadino, daiktų paėmimas iš automobilio taip pat neįrodo tyčios pagrobti automobilį buvimo. Iš bylos medžiagos matyti, kad A. M. Š. pareiškė 1700 Eur civilinį ieškinį dėl turtinės žalos atlyginimo, tačiau pirmosios instancijos teismas nurodė, kad dėl neteisėtų veiksmų buvo padaryta 580 Eur dydžio žala, t. y. ta suma, kurią nukentėjusysis tariamiems pareigūnams sumokėjo kaip baudą, tačiau likusi turtinės žalos dalis, t. y. dėl automobilio remonto darbų, nėra pagrįsta objektyviais duomenimis. Teisme A. M. Š. nurodė remonto sąskaitą, tačiau jokių dokumentų į bylą nepateikė, be to, pati automobilio vertė iš viso yra 1000 Eur – automobilio naudojimas ir apgadinimas neįrodytas bylos duomenimis.
8. O. B. ir A. L. tikslas buvo nubausti narkotinėmis medžiagomis prekiaujančią A. M. Š., tikslo pagrobti automobilį nebuvo, jis paimtas kaip daiktinis įrodymas, kuriame buvo laikomos narkotinės medžiagos. Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – ir BPK) 147 straipsnį nusikalstamai veikai tirti gali būti paimti daiktai, turintys reikšmę tyrimui, o BK 72 straipsnis nustato, kad transporto priemonė, kuria gabenamos narkotinės medžiagos, gali būti konfiskuojama, todėl A. L. imituojuantis šiuos veiksmus paimtas automobilis, tačiau tai buvo apgaulės elemento sudėtinė dalis įtikinti nukentėjusįjį, jog veikia policijos pareigūnas. Tyčios pagrobti automobilį nebuvimą patvirtina ir tai, kad automobilis nebuvo vėliau parduotas, išardytas ar sunaikintas. Kasacinės instancijos teismo praktikoje pažymėta, kad kvalifikuojant veiką pagal BK 178 straipsnį turi būti nustatyta, kad kaltininkas turėjo sumanymą pasisavinti svetimą turtą. Nors tikslas ir motyvas nėra būtinieji vagystės sudėties požymiai, tačiau būtent jie padeda suvokti kaltininko veiksmų priežastis, atskleisti jo tyčios turinį, taip pat pagal šiuos požymius vagystė gali būti atskiriama nuo kitų neteisėtų veiksmų su svetimu turtu (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-357-139/2016). Iš bylos medžiagos matyti, kad A. L. ir O. B. neneigė paėmę nukentėjusiajam A. M. Š. priklausančią automobilį, tačiau tvirtino, kad sumanymo pagrobti automobilio jie neturėjo, tai padarė, siekdami suklaidinti nukentėjusįjį, o automobilį sulaikyti kaip daiktinį įrodymą, galimai nusikaltimo padarymo priemonę, naudotą narkotinėms medžiagoms gabenti. Teismų sprendimai grįsti prielaidomis, nors visi bylos neaiškumai turėjo būti aiškinami traukiamo atsakomybės asmens naudai (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-66-942/2017).
9. Nuteistasis O. B. teigia nepagrįstai nuteistas pagal BK 300 straipsnį, nes ne jis, o A. L. gamino netikrus dokumentus. Kasatoriaus nuomone, apeliacinės instancijos teismas darė nepagrįstą išvadą, kad nepaisant to, jog pagaminti netikrus dokumentus idėja kilo A. L., jis namuose,

būdamas vienas, sugalvojo jų tekstus ir juos surašė savo kompiuteriu, tačiau tokį pasiūlymą jis išsakė O. B. ir šis tam pritarė. Taigi nepaisant to, kad O. B. tiesiogiai minėtų dokumentų gaminimo veiksmų neatliko, tačiau jis pritarė tam, kad turėtų būti surašyti dokumentai, kurių turinys neatitiktų objektyvios tikrovės, tam, kad bendrininkų veiksmai, apsimetant policijos pareigūnais, būtų labiau įtikinami. A. L. ir O. B. bendras susitarimas, siekiant to paties tikslo, leidžia daryti išvadą, kad asmenys veikė bendrininkų grupe, todėl abu atsako pagal BK 300 straipsnio 1 dalį. Kasatoriaus nuomone, teismai supainiojo bendrininkavimo institutą su BK 60 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

10. Apeliacinės instancijos teismas, be to, neteisingai įvertino veikos pavojingumą ir netinkamai pritaikė BK 300 straipsnio 1 dalį. Net ir tada, kai dokumentas panaudojamas viešoje apyvartoje, ne bet kokie dokumento duomenų iškraipymai daro veiką pavojingą ir nusikalstamą. Jei dokumente įrašyti tikrovės neatitinkantys faktai negali pažeisti fizinių ir juridinių asmenų teisių arba sukelti šiems asmenims ar valstybei teisiškai reikšmingų padarinių, toks dokumento suklastojimas nėra pavojinga veika baudžiamųjų įstatymų požiūriu, nes negali padaryti žalos reikšmingoms asmeninėms ar visuomeninėms vertybėms, todėl neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Anot kasatoriaus, šiuo atveju kaltinime nurodytomis veikomis nebuvo padaryta žalos normaliai valstybės ir savivaldos institucijų veiklai, teisėtiems fizinių ir juridinių asmenų interesams. Dokumentai buvo apgaulės elementas, savo turiniu ir forma jie neatitiko generalinio prokuroro rekomendacijomis patvirtintų ikiteisminio tyrimo bylos blankų. Atkreiptinas dėmesys, kad BK 300 straipsnio 1 dalyje nustatyta nusikalstama veika gali būti pripažinta mažareikšme. Nustatant veikos mažareikšmiškumą, turi būti atsižvelgiama į objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius. Taip pat padarinių kaip būtinojo požymio neįtvirtinimas nusikalstamos veikos sudėtyje nereiškia, kad veikos, BK aprašytos formaliosiomis sudėtimis, nesukelia pavojingų padarinių ir kad jų apskritai nereikia tirti byloje (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2007).
11. Teismas taip pat netinkamai taikė BK 64 straipsnio nuostatas, nes 2015 m. gruodžio 21 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nuosprendžiu paskirta bausmė, kuri buvo bendrinta su vėlesniu nuosprendžiu paskirtomis bausmėmis, buvo visiškai atlikta, jis 2017 m. rugpjūčio 16 d. buvo išregistruotas iš Vilniaus apygardos probacijos tarnybos registro.
12. Teismų nepagrįstai nepripažinta O. B. atsakomybę lengvinanti aplinkybė, nurodyta BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punkte. O. B. pripažino savo neteisėtus veiksmus, dėl jų gailėjosi, tačiau nesutiko su jų teisine kvalifikacija. Apie esmines įvykio aplinkybes jis davė išsamius ir nuoseklius parodymus. Taip pat atsakomybę lengvinančia aplinkybe turėjo būti pripažintas žalos atlyginimas iš dalies: 490 Eur žalos atlyginimas pripažintinas dideliu, nes O. B. bedarbis, gyvena su mama, yra jos išlaikomas. Taip pat kasatorius, remdamasis gausia teismų praktika, teigia, kad, galimai disponuodamas neteisėtais narkotinėmis medžiagomis, nukentėjusysis turėjo suvokti besielgiąs rizikingai, taigi O. B. atsakomybę lengvinančia aplinkybe turėtų būti pripažinta ir BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatytoji.
13. Teismas, be to, spręsdamas dėl bausmės rūšies skyrimo nepilnamečiui O. B. parinkimo, rėmėsi tik BK 54 straipsnio 2 dalimi, o dėl BK XI skyriaus nuostatų, nustatančių nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus, išsamiau nepasisakė, byloje esančių aplinkybių aspektu jų neanalizavo. Laisvės atėmimas nepilnamečiams turėtų būti taikomas tik išimtiniais atvejais, užtikrinant teisingumo, humanizmo ir proporcingumo principų įgyvendinimą. Vadovaudamasis bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais, teismas turi kaltininkui parinkti tokią bausmę, kuri pozityviausiai veiktų nepilnamečių asmenį ir užkirstų kelią nusikalstamo elgesio recidyvui. Humanizmo principas įpareigoja teismą, atsižvelgus į nepilnamečio interesus ir jo resocializacijos galimybes, skirti jam kiek įmanoma švelnesnę bausmę arba pakeisti ją auklėjamojo poveikio priemonėmis. Kiekvienu atveju teismas turi nepilnamečio asmenybę vertinti kompleksiskai, individualizuodamas bausmę, skirti tokią bausmę ir tokias poveikio priemones, kurios didintų nepilnamečio resocializacijos bei adaptacijos visuomenėje galimybes, skatintų asmenybės augimą (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-105/2009). Bausmės vykdymas nepilnamečiui gali būti atidėtas, jeigu teismas nusprendžia, kad yra

pakankamas pagrindas manyti, jog bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo. Tokia teismo išvada turi remtis ne tik bylos duomenimis, tiesiogiai apibūdinančiais nuteistojo asmenybę iki nusikaltimo padarymo, bet ir bylos aplinkybėmis, kurios sudaro galimybes įvertinti, ar nuteistojo nusikaltimas padarytas atsitiktinai, ar nepalankiai susiklosčius aplinkybėms, dėl kitų asmenų įtakos, ar nuteistajam apskritai būdingos antisocialinės, nihilistinės nuotaikos, yra ryškių polinkių daryti nusikalstamas veikas, ar pasikeitę nuteistojo elgesys po nusikaltimų padarymo ir pan. Teismo sprendimu taip pat turi būti siekiama išsaugoti kaltininko teigiamus socialinius ryšius. Nuteistojo asmenybė ir kitos reikšmingos bylos aplinkybės turi būti įvertintos ne tik skiriant bausmę, bet ir nusprendus atidėti bausmės vykdymą (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-61-895/2015, 2K-7-29-942/2016, 2K-449-942/2016, 2K-194-942/2017).

14. Kasaciniame skunde cituojama 2017 m. rugpjūčio 29 d. socialinio tyrimo išvada, kurioje nurodoma, kad O. B. gyvena su mama, turi pagrindinį išsilavinimą, gauna darbo užmokestį, stengiasi integruotis į visuomenę, palaiko gerus santykius su broliu, nusikaltimai buvo padaryti bendraujant su netinkamais asmenimis, nepiktnaudžiauja alkoholiu ir narkotikais, linkęs elgtis impulsyviai, taip pat šioje išvadoje pateiktos priemonės, kaip galima pasiekti bausmės tikslų, tačiau, kasatoriaus nuomone, teismas tai ignoravo. Parenkant bausmės rūšį, nustatant jos dydį, būtina atsižvelgti į jauną kaltininko amžių, į tai, kad nepilnametis – tai asmuo, pradedantis savarankišką gyvenimą, kurio asmenybė dar tik formuojasi, todėl teismo taikomos baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės ir kitos poveikio priemonės turi būti pirmiausia siejamos su pagalba nepilnamečiui, jo būsima resocializacija, globa ir tik po to su nubaudimu už padarytą nusikalstamą veiką. Sunkiausias nusikaltimas, už kurį nuteistas O. B., yra vagystė (BK 178 straipsnio 2 dalis), nuteistasis neigiamai teismo posėdžio metu vertino savo poelgį, gailėjosi dėl jo, ėmėsi veiksmų ir atlygino dalį žalos nukentėjusiajam. Paskirta reali dvejų metų laisvės atėmimo bausmė pasiekia tik vieną tikslą – nubaudimą. Iš byloje esančių duomenų matyti, kad O. B. akivaizdžiai trūksta socialinės brandos, nes nusikalstamas veikas jis padarė spontaniškai, dėl netinkamos aplinkos įtakos. Realios laisvės atėmimo bausmės skyrimas laikytinas nepagrįstu.
15. Atsiliepimu į nuteistojo O. B. kasacinį skundą Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento prokurorė Daiva Skorupskaitė-Lisauskienė prašo nuteistojo O. B. kasacinį skundą atmesti. Prokurorė atsiliepime nurodo:
16. Motyvas, kad O. B. ir A. L. tikslas buvo nubausti narkotinėmis medžiagomis prekiaujantį A. M. Š., automobilis buvo paimtas kaip daiktinis įrodymas, kuriame buvo laikomos narkotinės medžiagos, atmetinas kaip nepagrįstas. Teismai pagrįstai nuteistojo veiką kvalifikavo pagal BK 178 straipsnio 2 dalį.
17. Taip pat O. B. pagrįstai nuteistas ir pagal BK 300 straipsnio 1 dalį, teismai tinkamai konstatavo, kad netikrus dokumentus (2016 m. liepos 6 d. „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderį“, „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderį“ bei „Baudos paskyrimą“) pagamino A. L., o O. B. pritarė jo idėjai. A. L. ir O. B. bendras susitarimas, siekiant to paties tikslo, teismams leido daryti išvadą, kad asmenys veikė bendrininkų grupe, todėl abu atsako pagal BK 300 straipsnio 1 dalį už trijų netikrų dokumentų pagaminimą. Nors O. B. tiesiogiai minėtų dokumentų negamino, bet šiuos dokumentus įteikė nukentėjusiajam A. M. Š., t. y. netikrus dokumentus panaudojo. Teismas įvertino ir tai, kad kaltę dėl netikrų dokumentų pagaminimo ir panaudojimo O. B. bandė suversti kitam nuteistajam – A. L. Dėl neteisėtų O. B. ir A. L. veiksmų nukentėjo A. M. Š., argumentas dėl veikos mažareikšmiškumo atmetinas kaip nepagrįstas. Visos O. B. inkriminuotos nusikalstamos veikos padarytos iš anksto jas apgalvojus, ciniškai suplanavus, prisidengiant valstybės tarnautojo tapatybe, siekiant savanaudiškų tikslų, veikiant bendrininkų grupe, veikos buvo nukreiptos į tą patį asmenį, daromos intensyviai.
18. Teismas, skirdamas nuteistajam O. B. bausmes, įstatymo nuostatų nepažeidė, pagrįstai nepripažino kasaciniame skunde nurodytų aplinkybių O. B. atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad BK 92 straipsnio

nuostatos O. B. netaikytinos, atkreipė dėmesį į tai, kad O. B. praeityje jau buvo taikytas bausmės vykdymo atidėjimas, tačiau teismo parodyto pasitikėjimo jis nepateisino ir vėl nusikalto, todėl ši aplinkybė leidžia pagrįstai teigti, jog nuteistasis negeba pozityvaus elgesio išlaikyti ilgesnį laikotarpį. Bausmės, vadovaujantis BK 64 straipsnio 1 dalimi, O. B. taip pat bendrintos pagrįstai, nes jis jam inkriminuotas nusikalstamas veikas padarė bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu. Apeliacinės instancijos teismas bylą patikrino tiek, kiek to buvo prašoma apeliaciniame skunde.

III. Kasacinės instancijos teismo argumentai ir išvados

19. Nuteistojo O. B. kasacinis skundas atmestinas.

Dėl BK 300 straipsnio 1 dalies ir BK 37 straipsnio

20. Pagal BK 300 straipsnio 1 dalį baudžiamas tas, kas pagamino netikrą dokumentą, suklastojo tikrą dokumentą arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą dokumentą laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo. O. B. teismų nuteistas už netikrų dokumentų pagaminimą ir žinomai netikrų dokumentų panaudojimą. Kasatorius nesutinka dėl jam inkriminuoto dokumento pagaminimo ir teigia, kad netikro dokumento jis asmeniškai neklastojo, taigi pagal BK 300 straipsnio 1 dalį neturi atsakyti.
21. Šie kasatoriaus argumentai nepagrįsti. Pirma, kadangi BK 300 straipsnio 1 dalies dispozicijoje nurodyti požymiai suformuluoti kaip alternatyvūs, baudžiamajai atsakomybei pakanka, kad būtų padaryta bent viena iš šiame BK straipsnyje nurodytų veikų (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-57/2014, 2K-453-648/2016, 2K-424-696/2016). Antra, iš bylos medžiagos ir teismų sprendimų matyti, kad tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai išsamiai nustatė faktines bylos aplinkybes, susijusias su suklastotų dokumentų pagaminimu ir panaudojimu. Teismai, įvertinę A. L. nuoseklius parodymus apie tai, kad iniciatyva pagaminti netikrus dokumentus kilo jam, o O. B. šiam sumanymui pritarė, nustatė, kad dokumentus surašė A. L.; įvertinę nuteistųjų O. B., A. L., nukentėjusiojo A. M. Š. parodymus apie suklastotų dokumentų panaudojimą, pagrįstai nustatė, kad O. B. pateikė suklastotus dokumentus pasirašyti A. M. Š. Teismai padarė motyvuotą išvadą, kad nepaisant to, jog pagaminimo veiksmus tiesiogiai atliko A. L., o panaudojimo – O. B., jie abu pagrįstai patraukti baudžiamojon atsakomybėn kaip bendrininkai pagal BK 300 straipsnio 1 dalį, kiekvienas tiek už netikrų dokumentų pagaminimą, tiek ir už jų panaudojimą. Skirtingai nei teigiama kasaciniame skunde, toks teisinis veikos kvalifikavimas neprieštarauja teismų praktikai, pagal kurią, esant susitarimui ir bendrai tyčiai, visi bendrininkai, nepriklausomai nuo to, kokius konkrečius veiksmus jie atliko įgyvendindami nusikalstamą sumanymą, atsako už tą pačią nusikalstamą veiką (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-211/2008, 2K-197/2009, 2K-223-696/2017).
22. Kasaciniame skunde teigiama, kad pagal BK 300 straipsnio 1 dalį kvalifikuota veika turi būti pripažinta mažareikšme ir O. B. atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 37 straipsnį.
23. Pagal BK 37 straipsnį padaręs nusikaltimą asmuo gali būti teismo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikaltimo dalyko ar kitų nusikaltimo požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšme. Pagal kasacinės instancijos teismo formuojamą praktiką, dokumentų suklastojimo ir disponavimo jais bylose taikant BK 37 straipsnio nuostatas, būtina atsižvelgti į: 1) nusikaltimu padarytos žalos dydį (nustatoma, kad dokumento suklastojimas nepadarė žalos baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms – teisingai duomenų apyvartai, normaliai institucijų veiklai ar nesukelia realaus pavojaus tokiai žalai atsirasti); 2) nusikaltimo dalyką (nusikaltimo, nurodyto BK 300 straipsnio 1 dalyje, dalykas yra dokumentas, taigi vertinama konkretaus rašytinio akto svarba, dokumento teisinis ir kitokio pobūdžio reikšmingumas, dokumentu sukurti teisiniai santykiai, apyvartos mastas); 3) kitus

nusikaltimo požymių ypatumus (t. y. atsižvelgtina į visą veikos objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių išraišką konkrečiu dokumento suklasztavimo ar disponavimo juo atveju, kai nustatoma, kad šie požymiai egzistuoja tik formaliai) (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-421/2007, 2K-413-895/2016 ir kt.).

24. Iš pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių matyti, kad dokumentų – tiek materialiai, tiek intelektualiai suklasztotų „Vilniaus kriminalinės policijos Narkotikų kontrolės skyriaus“ „Konfiskuotų daiktų orderio“, „Konfiskuotų daiktų grąžinimo orderio“, „Baudos paskyrimo“ – pagaminimas ir panaudojimas buvo būtina prielaida kitoms O. B. bendrininkaujant padarytoms veikoms realizuoti: pasisavinti pareigūno vardą, neteisėtai atimti nukentėjusiojo A. M. Š. laisvę, padaryti automobilio ir jame esančių daiktų vagystę bei sukčiavimą. Dėl dokumentų suklasztavimo šiuo atveju buvo sukurti tariami teisiniai santykiai, nukentėjusysis patyrė turtinės ir neturtinės žalos. Kasacinio skundo argumentai, kad dokumentų suklasztavimas jokių teisinių padarinių nesukėlė, laikytini nepagrįstais, taigi taikyti BK 37 straipsnį nėra teisinio pagrindo.

Dėl BK 178 straipsnio 2 dalies

25. Kasaciniame skunde teigiama, kad nukentėjusiojo A. M. Š. automobilio paėmimas buvo susijęs su jo nusikalstama veika (prekyba narkotikais), kasatorius su bendrininku siekė nubausti nukentėjusįjį, tikslo paimti ir pasisavinti automobilį jie neturėję.
26. Pagal BK 178 straipsnio 2 dalį baudžiamas taip pat tas, kas pagrobė automobilį. Vagystė (arba svetimo turto pagrobimas) baudžiamojoje teisėje ir teismų praktikoje paprastai apibrėžiama kaip tyčinis neteisėtas ir neatlygintinas svetimo turto paėmimas ir pasisavinimas arba fizinis užvaldymas, atimantis galimybę teisėtam jo savininkui tuo turtu naudotis, juo disponuoti (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-35/2010, 2K-254/2010, 2K-6/2012, 2K-517-203/2015). Aptariamą nusikalstamą veiką subjektyvusis požymis yra tyčia, todėl sprendžiant apie tyčios buvimą būtina vadovautis jos apibūdinimu, pateiktu BK 15 straipsnyje. Teismų praktikoje aiškinant vagystei būdingą tyčios turinį pabrėžiama, kad svetimo turto užvaldymas konstatuojamas tais atvejais, kai kaltininkas neabejotinai suvokia, jog paima svetimą daiktą, numato, kad šio daikto savininkas neteks, o kaltininkas jį turės kaip nuosavą, ir to nori (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-351/2012, 2K-282/2012) arba suvokia, jog neteisėtai ir neatlygintinai pasisavina svetimą turtą, ir to nori (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2012). Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad svetimo turto užvaldymas padaromas tikslu jį pasisavinti, t. y. paversti savu turtu (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-228/2013, 2K-517/2015). Tačiau nustačius, kad paimdamas svetimą turtą (daiktą) asmuo neturėjo tikslo jį pasisavinti, paversti savu, o tik laikinai norėjo juo pasinaudoti ir vėliau grąžinti jį savininkui, tokia veika neturi visų būtinųjų vagystės (svetimo turto pagrobimo) sudėtų sudarančių požymių (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-122/2012, 2K-63-648/2016, 2K-406-507/2016).
27. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, atskleisdami O. B. ir jo bendrininko tyčią dėl automobilio vagystės, analizavo visą veikos padarymo mechanizmą, kaltininkų veiksmų intensyvumą ir jų trukmę, motyvavo ne tik svetimo turto paėmimo, bet ir jo pasisavinimo šiuo atveju buvimą (automobilis buvo perstatytas iš vienos vietos į kitą, paimti jame esantys vertingi daiktai, jo raktus turėjo nuteistieji). Taigi teismai pagrįstai pripažino, kad O. B. neabejotinai suvokė, jog paima svetimą, nukentėjusiajam A. M. Š. priklausančią daiktą, numatė, kad šio daikto savininkas neteks, o jis jį turės kaip nuosavą, ir to norėjo. Kasaciniame skunde nurodyti argumentai nepaneigia teismų nustatytų aplinkybių, todėl nėra pagrindo spręsti, kad teismai netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą kvalifikuodami O. B. veiksmus kaip BK 178 straipsnyje nustatytą nusikalstamą veiką.

Dėl baudžiamąją atsakomybę lengvinančių aplinkybių

28. Pagal BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punktą atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažįstama situacija, kai veikos padarymui įtakos turėjo provokuojantis ir rizikingas nukentėjusiojo elgesys. Teismai paprastai nustato šią atsakomybę lengvinančią aplinkybę, kai nukentėjusio asmens moralės požiūriu nepriimtinas, neteisėtas, provokuojantis ir kitoks elgesys iš dalies nulemia kaltininką nusikalsti prieš jį. Teismų praktikoje provokuojančiu laikomas toks elgesys, kai nukentėjusysis sąmoningai skatina kaltininką pradėti nusikalstamą veiką prieš jį. Rizikingu laikytinas toks elgesys, kai nukentėjusysis neatsargiai skatina kaltininką pradėti nusikalstamą veiką prieš jį. Tokiu atveju nukentėjusysis lengvabūdiškai tiki, kad jo elgesys neišprovokuos nusikalstamos kaltininko veikos prieš jį, arba iš viso nevertina savo elgesio kaip rizikingo, nors gali ir turi numatyti, jog toks elgesys paskatins nusikalstamą kaltininko veiką prieš jį (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-418/2009, 2K-446/2010, 2K-450/2011, 2K-386/2012, 2K-115-648/2016). Teismai, sprenddami, ar veikos padarymui turėjo įtakos provokuojantis ar rizikingas nukentėjusio asmens elgesys, atsižvelgia į tai, ar nukentėjusiojo elgesys iš esmės prieštaravo moralės normoms, buvo įžeidžiantis kaltininką ar jo artimą asmenį, jis atliko smurtinius arba kitokius pavojingus, neteisėtus veiksmus, iš dalies nulėmusius kaltininką nusikalsti prieš nukentėjusįjį (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-377/2011, 2K-450/2011, 2K-440/2013, 2K-412/2014). Pripažindamas nukentėjusiojo elgesį provokuojančiu ar rizikingu, teismas privalo įvertinti nukentėjusiojo bei kaltininko tarpusavio santykius, jų asmenybės bruožus, nukentėjusiojo elgesį prieš nusikaltimo padarymą ir anksčiau. Ši lengvinanti aplinkybė apibūdina psichinį subjekto bei jo daromos veikos ir jos padarinių santykį. Tokiais atvejais paprastai nustatoma, kad kaltininko nusikalstama veika yra atsakomoji reakcija į provokuojančius ar rizikingus nukentėjusiojo veiksmus.
29. Kasaciniame skunde nuteistasis O. B. teigia, kad teismai nepagrįstai nepripažino jo lengvinančios baudžiamąją atsakomybę aplinkybės, nustatytos BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punkte, motyvuodamas tuo, kad nukentėjusysis, disponuodamas narkotinėmis medžiagomis, elgėsi akivaizdžiai rizikingai ir tai turėjo įtakos nusikalstamam O. B. ir jo bendrininko elgesiui. Teisėjų kolegija sprendžia, kad BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatytos aplinkybės turinys, atskleistas pirmiau, yra nesuderinamas su kasaciniame skunde pateiktu jo aiškinimu, todėl daroma išvada, kad teismai pagrįstai nepripažino šios baudžiamąją atsakomybę lengvinančios aplinkybės. Taip pat pažymėtina, kad tai, jog nukentėjusiojo automobilyje nuteistieji galimai rado narkotinių medžiagų, O. B. atsakomybės nešvelnina.
30. Pagal BK 59 straipsnio 1 dalies 3 punktą atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažįstamas kaltininko savo noru padarytos žalos atlyginimas. Pagal teismų praktiką ši atsakomybę lengvinanti aplinkybė nustatoma tada, kai kaltininkas savo noru pats ar jo valia kiti asmenys nukentėjusiajam atlygina visą žalą (tiek turtinę, tiek neturtinę) iki teismo nuosprendžio priėmimo, o jį apskundus – iki bylos išnagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme. Teismas, vadovaudamasis BK 59 straipsnio 2 dalimi ir atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, atsakomybę lengvinančia aplinkybe gali pripažinti ir dalinį žalos atlyginimą, tačiau tokiais atvejais atlygintos žalos dydis turi būti pakankamai didelis, sudaryti pagrįstas prielaidas nukentėjusiesiems tikėtis neuždelsto likusios žalos dalies atlyginimo, o kaltininko pastangos atlyginti likusią padarytos žalos dalį – nuoširdžios (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-420/2007, 2K-437/2007, 2K-38/2009, 2K-77/2009, 2K-476/2010, 2K-579/2010, 2K-579/2010 ir kt.).
31. Iš baudžiamosios bylos matyti, kad nukentėjusysis A. M. Š. pareiškė 1700 Eur turtinės ir 3300 Eur neturtinės žalos civilinį ieškinį. O. B. gynėjas bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu pateikė dokumentus, įrodančius dalinį žalos atlyginimą (50 Eur, 240 Eur ir 200 Eur). Pirmosios instancijos teismas priteisė 590 Eur turtinės ir 1000 Eur neturtinės žalos atlyginimo A. M. Š. solidariai iš A. L. ir O. B. Į A. M. Š. O. B. atlygintą turtinės žalos dalį buvo atsižvelgta sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio nustatymo. Taigi matyti, kad O. B. neatlygino nė pusės nukentėjusiajam priteistos žalos, todėl pripažinti atsakomybę lengvinančia aplinkybe dalinį žalos atlyginimą nėra teisinio pagrindo.
32. Pagal BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punktą baudžiamąją atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažįstamas kaltininko prisipažinimas padarius baudžiamojo įstatymo nurodytą veiką ir

nuoširdus gailėjimasis arba padėjimas išaiškinti šią veiką ar joje dalyvavusius asmenis. Ši lengvinanti aplinkybė pripažįstama tik nustačius dvi sąlygas: prisipažinimą padarius baudžiamajame įstatyme nustatytą veiką ir vieną iš alternatyvių aplinkybių – kaltininko nuoširdų gailestį arba padėjimą išaiškinti šią veiką ar joje dalyvavusius asmenis. Nesant bent vienos iš nurodytų sąlygų, BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyta atsakomybė lengvinanti aplinkybė negali būti konstatuota. Kaltininko prisipažinimas padarius nusikalstamą veiką yra tada, kai asmuo savanoriškai, o ne dėl surinktų įrodymų byloje pripažįsta esmines jam inkriminuotos veikos faktines aplinkybes ikiteisminio tyrimo ar teismo bylos nagrinėjimo metu (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-107/2013, 2K-381-507/2016, 2K-334-699/2017).

33. Iš bylos medžiagos matyti, kad O. B. pripažino įvykdęs ne visas, tačiau tik dvi iš jam inkriminuotų nusikalstamų veikų ir tai yra įvertinta jam skiriant bausmę, taigi pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pagrįstai nepripažino BK 59 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytos baudžiamąją atsakomybę lengvinančios aplinkybės.

Dėl bausmės vykdymo atidėjimo nepilnamečiui

34. Pagal BK 92 straipsnio 1 dalį nepilnamečiui, nuteistam laisvės atėmimu už vieną ar kelis neatsargius nusikaltimus arba laisvės atėmimu ne daugiau kaip penkeriems metams už vieną ar kelis tyčinius nusikaltimus, teismas gali atidėti paskirtos bausmės vykdymą nuo vienerių iki trejų metų. Bausmės vykdymas gali būti atidėtas, jeigu teismas nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo.
35. Iš baudžiamosios bylos matyti, kad O. B., veikų padarymo metu buvęs septyniolikos metų amžiaus, jam inkriminuotas veikas padarė bausmės pagal Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 21 d. nuosprendį atidėjimo laikotarpiu. Nors BK 92 straipsnio nuostatos formaliai nedraudžia taikyti laisvės atėmimo bausmių vykdymo atidėjimo nepilnamečiui, nusikalstamą veiką padariusiam bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu, tačiau tokiam asmeniui bausmės vykdymo atidėjimas gali būti taikomas tik išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į padaryto nusikaltimo pavojingumą ir kitas bylos aplinkybes (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-194-895/2015). Iš baudžiamosios bylos matyti, kad O. B. teisiškai jau ketvirtą kartą, iš jų daugiausia už nusikalstamas veikas nuosavybei, turtingiems teisėms ir turtingiems interesams, jam jau du kartus taikytas bausmių vykdymo atidėjimas, tačiau jis jam pareikšto pasitikėjimo nepateisino. Socialiniai ryšiai, mokslas bei amžius veikų padarymo metu negali būti lemiamos aplinkybės, sprendžiant klausimą dėl bausmės vykdymo atidėjimo. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismas įvertino O. B. asmenybės ir elgesio socialinį kontekstą (darbo, mokymosi, šeimos aplinkybes), taip pat O. B. nuostatas daryti teisės pažeidimus, socialinio tyrimo išvadą, kurioje nurodyta, kad O. B. nesupranta probacijos esmės ir jos naudos sau, priežiūrą vertina kritiškai (kaip baudimą), nebendradarbiauja, motyvacija keisti elgesį nedidėja, pakartotinio nusikalstamo elgesio rizika vis dar išlieka vidutinė, taip pat teismo psichologijos ir teismo psichiatrijos ekspertizės akto išvadas ir padarė motyvuotą išvadą, kad nėra pagrindo O. B. taikyti laisvės atėmimo bausmės atidėjimą. Laisvės atėmimo bausmės paskyrimas nuteistajam tinkamai motyvuotas, atsižvelgta tiek į bendruosius BK 54 straipsnio 2 dalyje nurodytus bausmės skyrimo aspektus, tiek į specialiąsias BK 91 straipsnio 2 dalyje nustatytas bausmės skyrimo taisykles.
36. Kasaciniame skunde taip pat teigiama, kad teismai, sprenddami dėl galimybės atidėti O. B. jam paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą, išsamiai nevertino socialinio tyrimo išvados byloje.
37. BPK 36¹ straipsnyje nustatyta, kad socialinio tyrimo išvada yra specialisto parengtas dokumentas, kuriame apibūdinama kaltinamojo ar nuteistojo socialinė aplinka, kriminogeniniai veiksniai, taip pat pateikiama kita informacija, padedanti teismui individualizuoti probacijos sąlygas. Probacijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nurodytas socialinio tyrimo išvados turinys, taip pat nurodyta, kad rizikos vertinimo rezultatai gali būti naudojami sprendžiant dėl probacijos

skyrimo tikslingumo (10 straipsnio 2 dalis). Pagal BPK 339 straipsnio 1 dalį teismui yra nustatyta pareiga įvertinti socialinio tyrimo išvadoje pateiktą informaciją, sprendžiant dėl bausmės vykdymo atidėjimo taikymo nepilnamečiui. Taigi teismas, vertindamas socialinio tyrimo išvadą, turi įvertinti ne tik motyvuotą nuomonę dėl probacijos sąlygų individualizavimo, ką kasatorius pabrėžia savo kasaciniame skunde, bet ir pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo rezultatus, kriminogeninius veiksnius, kaltininko socialinę aplinką, kuriuos teismas vertina, sprendžiamas dėl bausmės vykdymo atidėjimo taikymo nepilnamečiui.

38. Kaip jau minėta pirmiau, socialinio tyrimo išvada kartu su kitais byloje esančiais duomenimis, priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, buvo vertinta, sprendžiant dėl bausmės vykdymo atidėjimo O. B. tikslingumo. Išvadą, kad kitos rūšies bausmių nepilnamečio nusikalstamiems polinkiams pakeisti nepakanka, teismai padarė įvertinę nusikalstamos veikos pobūdį ir laipsnį (padarytas vienas apysunkis ir keturi nesunkūs nusikaltimai), lengvinančių aplinkybių nebuvimą, vienos sunkinančios aplinkybės buvimą (veika padaryta veikiant bendrininkų grupe), veikos padarymo motyvus (savanaudiškumas), kaltininko vaidmenį bendrininkų grupėje (jis buvo veikų iniciatorius), asmenybės ypatumus (jis nevedęs, gyvena su motina socialiniame būste, palaiko socialinius ryšius su seneliais ir broliu, yra pagrindinio išsilavinimo, nedirba, mokymasis Vilniaus suaugusiųjų mokymo centre yra daugiau formalus, nusikaltimo padarymo metu buvo tris kartus teistas, daro turtinius nusikaltimus, daug administracinių nusižengimų, du kartus jam jau buvo atidėtas laisvės atėmimo bausmės vykdymas), pakartotinio nusikalstamo elgesio riziką (vidutinę) ir socialinę jo brandą (nesupranta probacijos esmės ir jos naudos sau, priežiūrą vertina kritiškai (kaip baudimą), nebendradarbiauja, motyvacija keisti elgesį nedidėja). Pastarieji du veiksniai, išsamiai apibūdinti socialinio tyrimo išvadoje, teismų buvo vertinami pakankamai atidžiai.
39. Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs tiek O. B. asmenybės ypatumus, tiek veikų pobūdį ir pavojingumą, pagrįstai sprendė, kad BK 80, 41 straipsniuose nurodyti bausmės tikslai nebus pasiekti be realaus jos atlikimo.
40. BK 64 straipsnio nuostatos taip pat taikytos pagrįstai, nes O. B. naujas jam inkriminuotas veikas padarė bausmės vykdymo atidėjimo pagal ankstesnį nuosprendį metu. Jeigu asmuo, kuriam bausmės vykdymas atidėtas, bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu padaro naują nusikalstamą veiką, teismas, paskyręs bausmę už naują nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, bausmes subendrina (BK 64 straipsnio 1 dalis). Bendrinant bausmes pagal kelis nuosprendžius asmeniui, padariusiam naują nusikalstamą veiką bausmės vykdymo atidėjimo metu, teisinės reikšmės neturi nei bausmės vykdymo atidėjimo laikas, kurio metu asmuo nepadarė jokių nusikalstamų veikų, nei likęs bausmės vykdymo atidėjimo laikas pagal ankstesnį nuosprendį iki naujos nusikalstamos veikos padarymo.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 382 straipsnio 1 punktu,

n u t a r i a :

Nuteistojo O. B. kasacinį skundą atmesti.

Teisėjai

Dalia Bajerčiūtė

Tomas Šeškauskas

Rima Ažubalytė

